

Effects of Belief in the Attributes of Divine Actions in the Islamic Lifestyle (Case Study on the Attributes of "Divine Mercy, Forgiveness and Mercy")

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

Maryam Zarkhavani ¹,
Azam Etemadi Fard ^{2*},
Kamal Khajehpour Banadaki ³

How to cite this article

Maryam Zarkhavani, Azam Etemadi Fard, Kamal Khajehpour Banadaki. Effects of Belief in the Attributes of Divine Actions in the Islamic Lifestyle (Case Study on the Attributes of "Divine Mercy, Forgiveness and Mercy"). *Islamic Life Style*. 2021; 5:13-21

1. PhD student, Department of Quran and Hadith, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Islamic Education, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran. (Corresponding Author)
3. Assistant Professor, Department of Islamic Education, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: etemadifard@iauyazd.ac.ir

Article History

Received: 2021/6/29

Accepted: 2021/07/19

ABSTRACT

Purpose: The lifestyle from the perspective of the Holy Quran is a collection of accepted topics of the Quran based on God-centeredness and the rule of Islamic values in life, the purpose of which is to get rid of non-Islamic life and achieve a good life.

Materials and Methods: In this research, with a descriptive-analytical method, we tried to express the effects of believing in divine attributes such as mercy, forgiveness and mercy in the Islamic lifestyle and to analyze its meaning and its deep angles in the context of Quranic verses and hadiths. Let the bright lights of Islamic teachings shine on the dark corners of our knowledge in this regard.

Findings: The research findings indicate that belief in the attributes of divine actions such as mercy, forgiveness and mercy affect human life and manifestations such as kindness to others, conquering the hearts of enemies by love, hope for God's help, encouragement Charity, forgiveness of others, forgiveness when in power, reassurance in human beings, avoidance of ugliness, lack of superiority over others, protection of human privacy and dignity show that this article will be responsible for explaining these cases.

Conclusion: In this lifestyle, man naturally considers the model that has the most harmony to achieve nearness to God desirable in his personal and social life and sees closeness to God and meeting God as his ultimate goal; hence, with his will and free will, he puts all aspects of his life in the path of this goal. The ultimate humanity of man is that the attributes and actions of God appear in him and all human actions and attributes are imbued with the divine color and color, and thus the various functions and aspects of man become the manifestation of God.

Keywords: Holy Quran, Divine Mercy, Divine Forgiveness, Divine Grace, Islamic Lifestyle.

آثار اعتقاد به صفات افعال الهی در سبک زندگی

اسلامی (مطالعه مورد پژوهانه در صفات «رحمت، عفو

و کرم الهی)»

مریم زرخوانی،

دانشجوی دکتری، گروه علوم قرآن و حدیث، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

اعظم اعتمادی فرد*^۱

استادیار، گروه معارف اسلامی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. (نویسنده مسئول).

کمال خواجه پور بنادکی^۲

استادیار، گروه معارف اسلامی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

چکیده

هدف: سبک زندگی از منظر قرآن کریم، مجموعه‌ای از موضوعات مورد قبول قرآن بر پایه خدامحوری و حاکمیت ارزش‌های اسلامی در زندگی است که غایت آن، رهایی از زندگی غیر اسلامی و رسیدن به حیات طیبه می‌باشد.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش، با روش توصیفی تحلیلی همت گماردیم تا آثار اعتقاد به صفات الهی همچون رحمت، عفو و کرم را در سبک زندگی اسلامی بیان کنیم و مفهوم آن و زوایای عمیقش را در بستر آیات قرآن و روایات و اکاویم و از چراغ فروزان آموزه‌های اسلامی بر زوایای تاریک معرفت‌مان در این باره پرتو اندازیم. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که باور به صفات افعال الهی همچون رحمت، عفو و کرم، زندگی انسان را تحت تأثیر قرار داده و جلوه‌هایی چون مهربانی با دیگران، تسخیر قلب دشمنان بوسیله محبت، امید به یاری خداوند، تشویق به خیرات، گذشت از خطای دیگران، گذشت به هنگام قدرت، طمأنینه در انسان، پرهیز از زشتی‌ها، عدم برتری جویی نسبت به دیگران، حفظ حریم و کرامت انسانی را نمایان می‌سازد که این نوشتار عهده دار تبیین این موارد خواهد بود.

نتیجه‌گیری: در این سبک از زندگی، انسان بطور طبیعی مدلی را که بیشترین هماهنگی برای دستیابی به قرب الهی را داراست، در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب می‌داند و تقرب به خدا و لقاء الله را هدف نهایی خود می‌بیند؛ از این رو، با اراده و اختیار خود، همه شؤون زندگی‌اش را در مسیر این هدف قرار می‌دهد. نهایت انسانیت انسان آن است که صفات و افعال خداوند در وجود او به ظهور برسد و تمامی افعال و صفات انسانی به صبغه و رنگ الهی مصبوغ شده و به این ترتیب کارکردها و جنبه‌های مختلف انسان به تجلی‌گاه خداوند مبدل شود.

واژگان کلیدی: قرآن کریم، رحمت الهی، عفو الهی، کرم الهی، سبک زندگی اسلامی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۴/۲۸

*نویسنده مسئول: etemadifard@iauyazd.ac.ir

مقدمه

شیوه و سبک زندگی انسان‌ها پیوندی عمیق و ناگسستی با نوع دیدگاه و نگرش آنها به خود و جایگاهشان در عالم و نیز گرایش‌ها و ارزش‌های بنیادین آنها دارد، از این رو سبک زندگی انسان‌ها و جوامع حاکی از باورها، دیدگاه‌ها، روحیات و ارزش‌های ایشان است. با توجه به تفاوت و گاهی تعارض دیدگاه‌ها و باورها و ارزش‌های افراد یا جوامع با انواعی از سبک‌های زندگی روبه‌رو هستیم که در برخی موارد تمایزات اساسی با یکدیگر دارند. در این زمینه یکی از جامعه‌شناسان مشهور بریتانیایی معتقد است که سبک زندگی افراد و جوامع، افزون بر این که بیانگر هویت شخصی و اجتماعی و معرف شخصیت فرد و جامعه‌ای خاص است، شاخص و نشانه‌ای از هویت دینی و ارزشی فرد و جامعه‌وی نیز به شمار می‌رود. بدین ترتیب سبک زندگی اسلامی به دلیل باورها و ارزش‌های بنیادینش در ارتباط با هستی، انسان، زندگی و معنای واقعی آن، نوع خاصی از سبک زندگی را ارائه می‌دهد که تمایزات بنیادینی با سبک زندگی‌های معاصر از جمله سبک مبتنی بر اندیشه‌های اومانیستی و لیبرالیستی دارد.

سبک زندگی اسلامی در سبک زندگی مطلوب و آن نیز در سبک زندگی انسانی و الهی تجلی می‌یابد. سبک زندگی از منظر قرآن کریم، مجموعه‌ای از موضوعات مورد قبول قرآن در عرصه زندگی است که بر اساس آن، معیار رفتار ما باید مبتنی بر دستورات قرآن و آموزه‌های آن باشد. خدامحوری و حاکمیت ارزش‌های اسلامی در زندگی از مهمترین معیارهای سبک زندگی مورد تأیید اسلام است. در واقع در این سبک زندگی، زندگی فردی و اجتماعی افراد باید مبتنی بر اسلام و رهنمودهای قرآنی باشد. اسلام با احکام جاودانه خود، سبک آرمانی و در عین حال، واقع‌گرایانه را پیشنهاد نموده است که مبتنی بر نگرشی متعالی به هستی انسان است و آدمی را موجودی مسئول و مختار می‌داند که سرنوشت او به دست خودش رقم می‌خورد. در این سبک زندگی غایت آموزه‌های دینی رهایی از سبک زندگی غیر اسلامی و رسیدن به حیات طیبه می‌باشد که ایمان و عمل و صالح، ملاک و معیار اساسی سبک زندگی اسلامی و دستیابی به حیات طیبه است. در این سبک از زندگی، انسان بطور طبیعی مدلی را که بیشترین هماهنگی برای دستیابی به قرب الهی داراست، در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب می‌داند و تقرب به خدا و لقاء الله را هدف نهایی خود می‌بیند؛ از این رو، همه شؤون زندگی خود را از نماز و عبادت تا کسب و کار، تحصیل، تفریح، معاشرت، بهداشت، خوراک، معماری، هنر، سخن گفتن، تولید، مصرف، آراستگی ظاهری و امثال آنها را در مسیر این هدف قرار می‌دهد. ما در این پژوهش برآنیم تا آثار اعتقاد به صفات افعال الهی همچون (رحمت/عفو/کرم) را در سبک زندگی، با توجه به قرآن و روایات مورد بررسی قرار دهیم.

پیشینه تحقیق

پژوهشهایی که تا کنون در رابطه با موضوع حاضر صورت گرفته است، عبارتند از:

- محمد سعید مهدوی کنی، در کتاب «دین و سبک زندگی» کوشیده است تا ضمن بررسی نظری دین و تعالیم و معارف آن در

خاص از نظم و نثر» استعمال کرده‌اند و تقریباً آن را در برابر استیل (Style) اروپاییان قرار داده‌اند؛ استیل (Style) در زبان‌های اروپایی از لغت استیلوس یونانی مأخوذ است به معنی «ستون» و در عرف ادب روش نگارشی است که به وسیله خواص ممتازه خویش مشخص باشد. سبک در اصطلاح ادبیات عبارت است از «روش خاص ادراک و بیان افکار به وسیله ترکیب کلمات و انتخاب الفاظ و طرز تعبیر» (۳)

سبک زندگی نظام واره و سیستم خاص زندگی است که به یک فرد، خانواده یا جامعه با هویت خاص اختصاص دارد. این نظام واره هندسه کلی رفتار بیرونی و جوارحی است و افراد، خانواده‌ها و جوامع را از هم متمایز می‌کند. سبک زندگی را می‌توان مجموعه ای کم و بیش جامع و منسجم از عملکردهای روزمره یک فرد دانست که نه فقط نیازهای جاری او را برآورده می‌سازد، بلکه روایت خاصی را که وی برای هویت شخصی خویش بر می‌گزیند در برابر دیگران مجسم می‌کند. (۴) سبک زندگی کاملاً قابل مشاهده یا قابل استنتاج از مشاهده است. سبک زندگی شامل نظام ارتباطی، نظام معیشتی، تفریح و شیوه‌های گذران اوقات فراغت، الگوی خرید و مصرف، توجه به مد، جلوه‌های عینی‌شان و منزلت، استفاده از محصولات فناوری، نحوه استفاده از صنایع فرهنگی، نقاط تمرکز علاقه مندی در فرهنگ مانند دین، خانواده، میهن، هنر، ورزش و ... امثال آن می‌شود (۵)

سبک زندگی مجموعه‌ای منسجم از رفتارها و کنش‌های افراد یک گروه از جامعه در یک دوره زمانی مشخص است. بنابراین آن را روش خاصی از زندگی نیز می‌دانیم. در ادبیات جامعه‌شناختی، سبک زندگی مجموعه رفتارهایی تعریف شده است که افراد یا گروه‌ها بر می‌گزینند و ممکن است نمایانگر نگرش‌ها و گرایش‌ها و وجه تمایز آنان از سایرین باشد. به بیان دیگر، مجموعه‌ها یا الگوهای خودآگاه و کاملاً توسعه یافته انتخاب‌های فردی در رفتار شخصی مصرف‌کننده است. به تعبیر بوردیو، سبک زندگی فعالیت‌های نظام مندی است که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می‌شود و بیشتر جنبه عمیق و خارجی دارند و در عین حال به صورت نمادین، به فرد هویت می‌دهند و افراد گوناگون را از یکدیگر متمایز می‌کنند. از نظر محققان، سبک زندگی یعنی کلیت بی‌همتا و فردی زندگی که همه فرایندهای عمومی زندگی، ذیل آن قرار دارند. (۶)

سبک زندگی به گفته شریفی «شکل مدرن گروه‌بندی‌های اجتماعی و منبع هویت انسان است و مانند طبقه و قومیت به انسان معنی یا حس هویت می‌دهد. مثلاً برای فرد مهم است که مانند فلان شخصیت زندگی کند، دیوار خانه‌اش را فلان رنگ کند، یا تفریح خاصی داشته باشد» (۱)

تعریفی که از سبک زندگی ارائه می‌شود بر حسب نگاهی که به انسان وجود دارد، متفاوت خواهد بود و نوع نگاه به انسان نیز خود در درجه اول منبعث از نوع نگاه و جهان بینی است که مکتب و آیین مسلط در جامعه ارائه می‌دهد و در درجه دوم، ناشی از شناختی است که خود انسان از کارکردها، ویژگی‌ها، شاخص‌ها، فلسفه وجودی و اهداف خویش از مبحث سبک زندگی انتظار دارد. (۷) پارنل و همکارانش معتقدند: «تعریف ساده سبک زندگی یعنی

باب سبک زندگی به بررسی نظریه‌های مختلف موجود درباره سبک زندگی در جوامع امروزی غرب و جایگاه دینی در آنها بپردازد. این کتاب همچنین سبک زندگی شرکت‌کنندگان در جلسات و مراسم‌های مذهبی را نیز مورد بررسی و مطالعه قرار داده است و با مصاحبه حضوری از این افراد، به تأثیرات دین بر روی زندگی فردی و اجتماعی افراد پرداخته است. این کتاب نیز به مبحث مستقلی پیرامون اعتقاد به توحید افعالی و شاخص‌های شناختی و بینشی در سبک زندگی به ویژه از منظر قرآن کریم می‌پردازد.

- محمد کاویانی، در کتاب «سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن» به بیان درخت سبک زندگی اسلامی پرداخته‌اند و گزارشی از ساخت آزمون سبک زندگی اسلامی، اجرا و به‌دست‌آوردن ویژگی‌های روان‌سنجی آن، دستاوردهای مفهومی و آماری پژوهش و مقایسه‌ای بین سبک زندگی از دیدگاه اسلام و دیدگاه روانشناسان و بحث در مورد شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو نوع سبک زندگی ارائه داده‌اند. در واقع این کتاب، نگاهی گسترده از دریچه مدل تجویزی قرآن و به روش‌شناسی روان‌سنجی و روان‌شناسی به موضوع سبک زندگی داشته است.

- احمد حسین شریفی، در کتاب «سبک زندگی اسلامی ایرانی» به بررسی چستی سبک زندگی، اهمیت بحث سبک زندگی از جهت جامعه‌سازی، تمدن‌سازی، تبلیغ و انتقال ارزش‌های دینی و ...، بررسی سبک زندگی به عنوان روشی برای سنجش سطح دین‌داری، بررسی اختلاف در سبک زندگی، مطالعه آسیب‌شناسی سبک زندگی ایرانیان و نقاط قوت سبک زندگی آنها و همچنین به بررسی راه‌های تغییر یا اصلاح سبک زندگی پرداخته است (۱).

- صدرالدین شریعتی، در مقاله‌ای ارزشمند با عنوان «درآمدی بر سبک زندگی اسلامی در آیات و روایات»، نگاهی به تاریخ اندیشه اجتماعی داشته و از وجود سه سبک اصلی زندگی (رهبانیت یا تارک دنیایی، سبک فلسفی کامجویانه از دنیا و دیدگاه اسلامی با دو وجه دنیا و آخرت) پرداخته است. در واقع وی در مقاله خود نگاهی مقدماتی به حقوق و تکالیف انسان مطابق آموزه‌های دینی افکنده و ضمن نقد ظریف دو سبک قبلی زندگی، بر مفیدبودن سبک زندگی اسلامی تأکید گذارد.

- حلیمه اخلاقی و همکاران، در مقاله‌ی خود با عنوان «مبانی انسان‌شناختی سبک زندگی طیبیه از دیدگاه قرآن» در واکاوی مبانی انسان‌شناختی به نوعی جهان‌بینی دست یافت که انسان را موجودی فرامادی و سرشته شده با نیازهای معنوی، هویت الهی و حیاتی به امتداد ابدیت معرفی می‌کند. از این‌رو، الگوهای رفتاری و نگرش‌های انسان، جنبه فرامادی و ابدی می‌گیرد و بر محور توحید، ظهوری متمایز می‌یابد.

با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته، بر ما محرز گشت که چنین پژوهشی تا کنون صورت نگرفته است.

سبک زندگی

سبک در واژه به معنای گذاختن زر و سیم و مانند آن و در قالب ریختن آنهاست و «سبیکه» پاره زر و یا سیم گذاخته شده و قالب ریزی شده است. (۲) ولی ادبای اخیر سبک را مجازاً به معنی «طرزی

سازد و دربند خود گرفتار آرد زیرا با چشم بصیرتی که یافته است بطلان متاع دنیا و فزای نعمتهای آن را می بیند این شیوه همان سبک زندگی ایده آل قرآنی است که منزله از هر نظر، پاکیزه از آلودگیها، ظلمها، خیانتها، عداوتها، دشمنیها، اسارتها، ذلتها و انواع نگرانیها و هرگونه چیزی که آب زلال زندگی را در کام انسان ناگوار می سازد، می باشد. (۱۲)

در این سبک زندگی انسان در جایگاهی قرار گرفته که باید پاسخگو و مسئولیت پذیر باشد. این مسئولیت پذیری و پاسخگویی در چهار جهت است. اول خدا، دوم خود انسان، سوم مردم و چهارم ساختار طبیعت و این طبیعت، طبیعت کسانی نیست که توحید را قبول ندارند بلکه به معنی زمین، آب، خاک، کوه، دشت، حیوان، صحرا، گل، گیاه و کل نعمت هایی است که وجود دارند. بحث آلودگی های صوتی که امروزه در مسائل طبیعت موجود است یا آلودگی های هوا، آلودگی های آب، بحث آذریان و مسائلی از این قبیل که بیان می کند از شدت افزایش گازهای گلخانه ای در سطح جهان لایه ازن دچار مشکل شده و بزودی زندگی برای بشر سخت خواهد شد، بیانگر این مفهوم است. طبیعتی که ما باید در حراست از آن برای بقای زندگی کوشا باشیم خود در نقطه مرکزی قرار می گیرد. انسان در این دیدگاه معتقد است که چون با خدا رابطه دارد پس او بر انسان حقی دارد که باید ادا شود و چون با خود انسان مرتبط است، پس این خود انسان که اعم از جان، چشم، گوش و اعضا و جوارح می شود بر انسان حقی دارد که باید ادا شود. در مورد حق مردم، یعنی پدر، مادر، همسر، فرزند، معلم، شاگرد، حاکم، مشاور، رفیق، همشین و همچنین تمامی طبقات اجتماعی که انسان با آنها در ارتباط متقابل است موظف است حقی را رعایت کند و اگر ادا نکند مدیون این افراد است. آب و گیاه و زمین و دشت و آفتاب و صحرا و همه موجودات حقی دارند که چون این ساختار طبیعت همه در خدمت حیات انسانند گفته شده: ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند/ تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری/ همه از بهر تو سر گشته و فرمان بردار/ شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری. بر اساس این اعتقاد است که بشر حق ندارد آب را آلوده کند. فضولات را در هر محیطی رها کند، در هر فضایی آتش روشن کند و چه بسا با جرقه آتش یک جنگل نابود شود. (۱۳)

مواد و روش ها

در این پژوهش، با روش توصیفی تحلیلی همت گماردیم تا آثار اعتقاد به صفات الهی همچون رحمت، عفو و کرم را در سبک زندگی اسلامی بیان کنیم و مفهوم آن و زوایای عمیقش را در بستر آیات قرآن و روایات واکاویم و از چراغ فروزان آموزه های اسلامی بر زوایای تاریک معرفتیمان در این باره پرتو اندازیم.

یافته ها

آثار اعتقاد به صفات افعال الهی (رحمت/عفو/کرم) در سبک زندگی مقصود از صفات فعل خداوند سبحان، صفاتی هستند که از مقام فعل الهی انتزاع می شوند مانند خالقیت، رازقیت، تکلم و امثال آن. و از آنجا که تمام ماسوی الله فعل خداوند متعال هستند، لذا این صفات در ارتباط خداوند با ما سوی الله معنی پیدا می کند. (۱۴)

این که یک نفر چگونه زندگی می کند که خود عبارت است از این که فرد از چه محصولاتی استفاده می کند و چگونه از آنها استفاده می کند. سبک های زندگی بیان برداشت فرد از خود و ارزش های فردی ای است که در انتخاب ها و رفتارهای مصرفی افراد بازتاب پیدا می کند. به بیان دیگر سبک های زندگی مظهر یا الگوهای رفتاری اند که به وسیله فعالیت ها، علاقی و عقاید مصرف کننده تبلور می یابد. (۸)

سبک زندگی از دیدگاه قرآن

از مجموع آیات و روایات استفاده م شود که سبک زندگی از نگاه قرآن کریم نیز مجموعه های مرتبط از بینشها عقاید، تمایلات، انگیزه ها، نیتها، رفتارها و عمل است. آیاتی را که می توان ناظر به مفهوم سبک زندگی دانست عبارتند از: آیه ۳۶ سوره اسراء، آیه ۵۹ سوره مومنون، آیه ۹۷ سوره نحل. قرآن کریم سبک زندگی ایده آل اسلامی را با عنوان «حیات طیبه» معرفی می کند. در جای جای قرآن اصطلاح سبک زندگی با عناوین مختلفی بکار رفته است؛ مانند:

- «دأب»؛ مانند این آیه (كِدَابٌ آلِ فِرْعَوْنَ وَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) (آل عمران/۱۱). ابن منظور «دأب» را به «عادت و ملازمه همراه با جدیت» معنا کرده است. (۹)

- «شاکله» مانند این آیه (قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكَلْتِه) (اسراء/۸۴) ابن منظور «شاکله» را «طریقت، روش و هدف، و خلق و خوی» معنا کرده است. (۹)

- «حیات طیبه»؛ خداوند در آیه ۹۷ سوره نحل فرموده است: (مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) «هر کس، از مرد یا زن، کار شایسته کند و مؤمن باشد، قطعاً او را با زندگی پاکیزه های، حیات میبخشیم و مسلماً به آنان بهتر از آنچه انجام می دادند، پاداش خواهیم داد.»

حیات طیبه، پیراسته از هر ناپسندی و بدی است؛ چراکه در محضر او و در مقام قرب خداوندی، که هدف عالی زندگی است جایی برای این امور نیست. ازاینرو، برخی «حیات طیبه» رازق و روزی حلال، زندگی شرافتمندانه همراه با قناعت و خشنودی، بهشت پرطراوت و زندگی خوش در آنجا و زندگی خوشبختانه در بهشت برزخی تفسیر کرده اند. (۱۰)

برخی دیگر حیات طیبه را عبادت همراه با روزی حلال و توفیق بر اطاعت فرمان خدا و مانند آن می دانند. (۱۱) امیرمؤمنان (ع) حیات طیبه را قناعت معنا می کنند. (نهج البلاغه)

از دیدگاه علامه طباطبایی، آیه شریفه ۹۷ سوره نحل دلالت دارد که خداوند سبحان، انسان باایمانی را که عمل شایسته انجام میدهد با زندگی جدیدی که غیر از زندگی معمول مردم است، اکرام می کند و آثار زندگی حقیقی که همان علم و قدرت است، با این زندگی جدید همراه است و این قدرت باعث می گردد چنین فرد مؤمنی، چیزها را چنانکه هستند ببیند؛ یعنی می تواند امور را به دو قسم حق و باطل تقسیم کند. سپس با قلبش از امور باطل که در معرض فنا هستند که همان زندگی دنیوی است رویگردان می شود و چون از بند این تعلقات دنیوی رها شد، شیطان نمی تواند او را دلیل خود

کریم خداوند به این مطلب اشاره می‌فرماید که: (وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلٰى حَبِّهِ مُسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا) (انسان/۸) «و طعام را بخاطر حب او به مسکین و یتیم و اسیر دادند»

- تسخیر قلب دشمنان با محبت در بسیاری از موارد در مشاجرات و منازعات اگر به جای مقابله به مثل طرف مقابل مورد محبت و مهربانی قرار گیرد، چنان تحت تأثیر قرار می‌گیرد که دشمنی او بزودی به دوستی و محبت تبدیل می‌شود و به جای بغض، کینه و عداوت، قلب او سرشار از مهر و محبت می‌گردد، چنانچه خداوند رحیم در قرآن می‌فرماید: (وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) (فصلت/۳۴) «نیکی و بدی یکسان نیست بدی را با بهترین شیوه دفع کن ناگاه کسی که میان تو او دشمنی است که گویی دوستی نزدیک و صمیمی است»

- عقلایی بودن رحمت انسان قبلاً در بحث از معنی رحمت گذشت که آن رحمتی که به خداوند متعال قابل نسبت دادن است، همان رحمت عقلی است که مجرد از احساسات و عواطف و رقت است، اما آن رحمتی که در انسانها وجود دارد، بیش از آنکه متأثر از عقلانیت باشد، متأثر از عواطف و احساسات است، چنانکه در بسیاری از موارد با وجود علم به ضرر ترحم بر مرحوم، بخاطر بروز احساسات و عواطف او را مورد ترحم قرار می‌دهد، مثل مادری که با علم به ضرر درخواست فرزند خویش، با گریه و ناله های فرزند خواسته که ضرر آفرین او را اجابت میکند، که حقیقت آن دشمنی در حق فرزند می‌باشد. کسانی که درک درستی از معنی رحمت الهی ندارند یا تصور می‌کنند که خداوند اصلاً جهنمی نیافریده است، و یا اگر هم جهنمی باشد، بخاطر سبقت رحمت الهی بر غضب او و برتری رحمت خداوند از پدر و مادر و سایر مخلوقات هیچ کس را داخل آن نمی‌کند، و یا خلود در عذاب جهنم از آنجا که با رحمت خداوند سازگاری ندارد، باید به گونه‌ی دیگر تفسیر شود که با رحمت و اسعه الهی منافات نداشته باشد.

چنین برداشتهایی از رحمت الهی متناسب با همان معنی از رحمت است که همراه با احساسات و عواطف است که خداوند منزّه از آن است، تا آنجا که خداوند گاهی مؤمنین را از اعمال این نوع از رحمت بر حذر داشته است، چنان که در جریان قصاص و اعمال مجازات زناکار می‌فرماید: (الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلِيَشْهَدَ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ) (نور/۴) «به زن و مرد زناکار صد تازیانه بزیند و اگر به خدا و روز قیامت ایمان دارید نباید شما را در دین خدا درباره آن دو نفر دلسوزی و مهربانی بگیرد و باید گروهی از مؤمنان شاهد مجازات آن دو نفر باشند»

- امید به یاری خداوند پس از توبه کسی که به رحمت و اسعه الهی اعتقاد داشته باشد، با وجود آنکه خود را دریایی از خطاها و معاصی ببیند، اما هرگز از رحمت خدا نسبت خود و باز بودن باب رحمت خدا بروی خود غفلت نمی‌ورزد و همیشه خود را مستجاب درگاه الهی می‌داند. خداوند در قرآن می

رحمت الهی

رحمت به معنی مهربانی است. راغب گوید: «رحمت مهربانی و رقتی است که مقتضی احسان است نسبت به شخص مرحوم، گاهی فقط در مهربانی و گاهی فقط در احسان بکار می‌رود. وقتی خداوند با رحم وصف شود مراد از آن فقط احسان است نه رقت قلب» (۱۵)

از آنجا که هر صفتی که به خداوند متعال نسبت داده می‌شود، باید از هر نقضی میرا باشد بنابراین رحمت خداوند سبحان از نوع رقت قلب و انفعال پذیری نیست، بلکه به معنی اعطا و احسان او به دیگران است، چنانچه امیر المؤمنین علی (ع) در وصف خداوند فرموده است: (بصیر لا یوصف بالاحساسة رحیم لا یوصف بالرفقة) (نهج البلاغه، خطبه ۱۷۷)

لذا می‌توان رحمت را به دو قسم رحمت عقلی و رحمت عاطفی تقسیم کرد؛ رحمت عقلی همان رحمت تکوینی و حقیقی است که مجرد از رقت و عواطف است که به خداوند سبحان نسبت داده می‌شود و رحمت عاطفی که همراه با احساسات و عواطف است که این قسم از رحمت به دلیل نقص داشتن به خداوند تعالی نسبت داده نمی‌شود. (۱۶)

آثار اعتقاد به صفت رحمت الهی در سبک زندگی

با توجه به آنچه در بیان معنی رحمت گذشت، از جمله آثار اعتقاد به رحمت الهی در سبک زندگی می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- مهربانی با همگان

طبق معارف قرآنی خداوند سبحان دارای دو گونه رحمت است: یکی رحمت عامه که شامل حال تمام مخلوقات می‌شود و در این شمول فرقی میان کافر و مؤمن با دیگران وجود ندارد، همانگونه که امام صادق (ع) در وصیت خود به عبدالله بن جندب بجلی می‌فرماید: «الَّتِي تَرَى أَنْ شَمْسَهُ اشْرَقَتْ عَلَى الْأَبْرَارِ وَالْفَجَّارِ وَأَنْ مَطَرَهُ يَنْزِلُ عَلَى الصَّالِحِينَ وَالْخَاطِئِينَ» (۱۷)

و یک رحمت خاصه هم دارد که این نوع از رحمت تنها شامل حال مؤمنان و متقین می‌گردد، چنانکه می‌فرماید: (وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ) (اعراف/۱۵۶) «و رحمت من همه چیز را فرا گرفته است پس بزودی آن را برای کسانی که تقوا پیشه می‌کنند و زکات می‌پردازند و به آیاتم ایمان می‌آورند، مقرر و لازم می‌گردانم»

همانگونه که خداوند مهربان نعم خود و رحمت خود را بدون چشم داشتی در اختیار مخلوقات قرار می‌دهد، و همانگونه که برخی مخلوقات خدا مانند خورشید، دریا و درختان به اذن او بر همه مخلوقات نور افشانی و ثمر دهی می‌کنند، انسان که اشرف مخلوقات است، باید از همه مخلوقات بیشتر به خالق خویش شبیه باشد. در میدان مهرورزی معصومین (علیهم السلام) گوی سبقت را از دیگران ربوده‌اند و از آنجا که برخورد مهرورزانه از مصادیق خیر است، با عمل به پیشگامان مهر و محبت با دیگران هستند، چنانکه رحمت آنان نه تنها شامل حال مؤمنان و دوستان آنان می‌شود، بلکه به دشمنان خود نیز مهرورزی و مهربانی دارند؛ در قرآن

که پاداش می دهد؛ نه این که چیزی را دریافت کند. پس وقتی خداوند می فرماید: (أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) (توبه/۱۰۴) «آیا ندانسته اند که فقط خداست که از بندگان توبه را می پذیرد و صدقات را دریافت می کند؟ و یقیناً خداست که بسیار توبه پذیر و مهربان است.»

و در جایی دیگر خداوند یأس و قنوط از رحمت خویش را نهی فرموده است: (قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ) (زمر/۵۳) «بگو ای بندگان من که بر خوی ستم ورزیده اید از رحمت خدا ناامید نباشید؛ زیرا خدا تمام گناهان را می آمرزد، بدرستی که او بسیار آمرزنده و مهربان است.»

- تشویق به انجام خیرات

انسان موحد با مشاهده این فضل و بخش خداوند نسبت به انجام حسنات، خود را به معامله با خدا مشغول می سازد؛ زیرا هیچ سرمایه گذاری ای در عالم پر سودتر از این نیست، چراکه اولاً از خوان رحمت الهی که نامحدود است، سرچشمه گرفته است، ثانیاً سود آن ابدی است نه مختص به جهان ماده فانی و زود گذر، لذا

خداوند می فرماید:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ؟ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ* يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَ يُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ مَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) (صف/۱۰-۱۲) «ای اهل ایمان آیا شما را به تجارتی راهنمایی کنم که شما را از عذابی دردناک نجات می دهد؟* به خدا و پیامبرش ایمان آورید و با اموال و جان هایتان در راه خدا جهاد کنید و این اگر معرفت و آگاهی داشتید* برای شما از هر چیزی بهتر است تا گناهانتان را بیامرزد و شما را در بهشت هایی که از زیر درختان آن نهرها جاری است و خانه های پاکیزه در بهشت های جاودان در آورد و این است کامیابی بزرگ.»

عفو الهی

«عفو» به معنی صرف نظر کردن از چیزی است که اقتضای توجه و نظر دارد. مثل این که از گناه فرد گنهکار گذشت شود و مورد عقوبت قرار نگیرد. البته برای عفو معنای دیگر مانند فراوان شدن و طولانی شدن نیز ذکر شده است که همه از لوازم عفو می باشد. (۱۶) عفو از جانب خداوند سبحان یک فعل است نه انفعال در ذات الهی، یعنی مانند سایر اوصاف الهی اثر گذار است نه این که باعث تأثر ذات الهی شود. در توضیح این مطلب باید به این نکته اشاره کرد که: اوصاف فعلی خدا بر دو گونه است: برخی به صورت تأثیر و فعل و برخی به صورت تأثر و انفعال است. آنجا که به صورت تأثیر و فعل است، می گویند: خدا خلق با عطا کرده است، خدا جواد و سخی است و... که اینها فعل است و آنجا که صورت انفعال دارد، می گویند: خدا عذر پذیر است و توبه را قبول می کند و تقوا و عمل متقیان را می پذیرد، (إِنَّمَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ) (مائده/۲۷) «خداوند تنها عمل افراد را تقوا را قبول می نماید.»

با تحلیل فعل الهی این نکته بدست می آید که فعل و انفعال خدا، فعل است. آنجا که قبول یا عفو می کند و تقبل دارد، به این معناست

آثار اعتقاد به صفت عفو الهی در سبک زندگی در ادامه به برخی آثار اعتقاد به «عفو الهی» در سبک زندگی انسان موحد اشاره می شود:

- عفو بودن انسان به خطای اطرافیان

در شریعت مقدس اسلام نسبت به دیدار با برادران ایمانی و صلۀ با ارحام تأکید فراوانی شده است، مثلاً امیر المؤمنین علی علیه السلام در بیان اوصاف متقین می فرماید: (يعفو عن ظلمه و يعطي من حرمه و يصل من قطعته) (نهج البلاغه، خطبه ۱۹۳)

- گذشت از قصاص مجرم

از آنجا که خداوند انسان را به عنوان خلیفه خود در زمین معرفی می فرماید، تحقق این جانشینی زمانی است که تجلی صفات خدا روی زمین باشد و صفات و افعال او صیغه الهی داشته باشد. در دین مقدس اسلام اگرچه برای مظلوم حق دفاع از خود و انتقام گرفتن از ظالم تشریح شده است، اما در ادامه آن خداوند متعال صاحب حق را به عفو توصیه کرده و عفو و چشم پوشی از قصاص ظالم را به تبعیت از معروف و نیکی کردن به برادر دینی خود توصیه می فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرِّ بِالْحَرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَىٰ بِالْأُنثَىٰ فَمَنْ عَفَىٰ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ) (بقره/۱۸۷) «ای اهل ایمان بر شما قصاص مقرر و لازم شد آزاد در برابر آزاد برده در برابر برده زن در برابر زن پس کسی که از سوی برادر مورد چیزی از عفو قرار گرف پس پیروی از روش شایسته و پسندیده است و پرداخت دیه و خون بها با نیکویی و خوش رویی این تخفیف و رحمتی است از سوی پروردگارتان پس هر که بعد از عفو تجاوز کند، برای او عذابی دردناک است.»

- گذشت قدرتمندان از خطای زیردستان

اگر صاحبان قدرت و حکم به این نکته توجه داشته باشند که این قدرت و حکومت و عزتی که در سایه آن بدست آورده اند، خود نعمتی است که از جانب خداوند متان به آنها اعطا شده است، باید زکات و شکر این نعمت را بجا آورده و از خداوند متان بخاطر این تفضل قدردانی کنند، در معارف اسلامی شکر این نعمت را چشم پوشی از خطای زیردستان و عفو از اشتباهات آنان بیان کرده، و همچنین آن را مایه جلب رحمت و مغفرت الهی برای آنان عنوان

قصده نمی کنند، بنابراین تمام افعال و اعمال آنان محموده و پسندیده است.» (۱۵)

اما برخی از مفسرین قائلند که انسان وقتی به مقامی برسد که جز در برابر خداوند سر به سجده نمی ساید، او به کرامت نائل آمده است و هرچه این درجه عبودیت بالاتر باشد، او نیز از درجه کرامت بالاتری برخوردار خواهد بود و هر چه از عبادت خداوند و پرستش او فاصله داشته باشد، حظ کمتری از کرامت نصیب او شده است. (۱۶)

آثار اعتقاد به صفت کرم الهی در سبک زندگی اعتقاد به کرامت الهی می تواند منشأ اثرات زیادی در سبک زندگی اسلامی داشته باشد که در ادامه به برخی از آنها اشاره خواهد شد:

- پرهیز از زشتی ها

اگر خداوند ذات انسان را موجودی دارای کرامت آفرید و این نعمت او را مزین ساخت، شکر این نعمت در نگهداری و حفظ این گوهر گرانبها، و گام برداشتن در مسیر رشد و کمال متناسب با این گوهر وجودی امکان پذیر می گردد.

(لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَ حَمَلْنَاهُمْ فِي الْبُرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَ فَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا) (روم/۶۰) «به یقین فرزند آدم را کرامت دادیم و آنان را در خشکی و دریا ستوار کردیم و به آنان از نعمت های پاکیزه بخشیدیم و آنان را بر بسیاری از آفریده های خود برتری کامل دادیم.»

- عدم برتری جویی نسبت به دیگران

وقتی خداوند تمام انسانها را مزین به کرامت خویش فرمود، بنابراین تمام انسانها در این اتصاف برابرنند، و هیچ قومی و یا نژادی از انسانها حق ندارد خود را برتر از دیگران دانسته، و با طرح مسائلی از قبیل سفید پوست و رنگین پوست، زن برتر و زن پست، نژاد برتر و نژاد معمولی، مسؤولین و مردم و یا ارباب و رعیت در جامعه برای خود امتیازاتی قائل شوند که دیگران از آنها محروم باشند. خداوند خطاب به تمامی مردم می فرماید:

(أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَ جَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) (حجرات/۱۳) «ای مردم ما شما از مرد و زن آفریدیم و شما را بصورت شتعبه ای و قبیله ای قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید اما بدانید که گرامی ترین شما نزد خداوند پرهیزکارترین شماست و همانا خداوند بسیار دانا و آگاه است.»

- حفظ حریت و کرامت انسانی

توجه به این نکته که خداوند سبحان انسان را مزین به کرامت و خلافت الهی گردانده است، سبب آن می شود که او هر کسی را به عنوان حاکم و مولای خویش نپذیرد، و هیچگاه تحت امر و استعمار و استعمار حاکم ظالم و فرصت طلب قرار نگیرد؛ زیرا خداوند او را آزاد آفریده و یوغ بردگی کسی را بر گردن او ننهاده است. برخورد از موضع ضعف و تبعیت کورکورانه و ذلیلانه در برابر حاکم و طواغیت نتیجه ای جز ذلت و عذاب اخروی در پی نخواهد داشت، چنانکه خداوند سبحان در قرآن کریم در باب مخاصمه پیروان ظالمین و مستکبرین با سران ظلم و جور که در حال عذاب

می فرماید، چنانکه در قرآن کریم می فرماید: (لَا يَأْتِلُ أَوْلُوا الْفَضْلَ مِنْكُمْ وَ السَّعَةَ أَنْ يُؤْتُوا أَوْلَى الْقُرْبَى وَ الْمَسَاكِينِ وَ الْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لِيَعْفُوا وَ لِيَصْفَحُوا أَلَا تَحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَ اللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (نور/۲۲) «و از میان شما کسانی که دارندگان ثروت مالی هستند نباید سوگند یاد کنند که از انفاق مال به خویشاوندان و تهی دستان و مهاجران در راه خدا دریغ ورزند و باید عفو کنند و از مجازات در گذرند آیا دوست نمی دارید خدا شما را ببامرزد؟ و خدا بسیار آمرزنده و مهربان است.»

- گذشت پس از پیروزی بر خصم

پیروزی و سیطره بر دشمن و دفع شر او، خود نعمت ویژه ای است از جانب خداوند متعال که شکر مخصوص به خود را می طلبد، امیرمؤمنان علی (ع) در خصوص چگونگی بجا آوردن شکر این نعمت می فرماید: (العفو زكاة الظفر) (نهج البلاغه، حکمت ۲۱۱)

خداوند رحمان نیز به این مطلب در قرآن کریم اشاره می فرماید: (هُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَ أَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا) (فتح/۲۴) و «اوست که پس از آنکه شما را بر دشمن پیروز و مسلط کرد، دست های آنان را از جنگ با شما و دست های شما را از جنگ با آنان در دل مکه باز داشت و خدا همواره به آنچه انجام می دهید بینا است.»

- طمأنینه در انسان

یکی از صفات و ویژگیهای بندگان با تقوا آن است که توان غلبه بر خشم و غضب خود را دارند و از خطای همنوعان خوی عفو و چشم پوشی می کنند، ثمره این عمل و خود داری آن است که چنین بنده ای محبوب مولای خود گشته و خداوند قلب او را سرشار از ایمان می فرماید، رسول خدا (ص) می فرماید: (مَنْ كَظَمَ غَيْظًا مَلَأَ اللَّهُ جَوْفَهُ إِيْمَانًا) (۱۸) مرحوم کلینی (ره) نقل می کند که امام سجاد علیه السلام پیوسته می فرمود: (مَا تَجَرَّعَتْ جُرْعَةٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ جُرْعَةٍ غَيْظٍ لَا أَكْفَى بِهَا صَاحِبَهَا) (۱۹)

خداوند در قرآن کریم می فرماید: (وَ سَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ الْكَاطِمِينَ الْغَيْظِ وَ الْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) (آل عمران/۲۰۰) «به سوی آمرزشی از پروردگارتان و بهشتی که پهنای آسمان ها و زمین است بشتابید؛ بهشتی که برای پرهیزکاران آماده شده است آنان که در گشایش و تنگ دستی انفاق می کنند و خشم خود را فرو می خورند و از مردم در می گذرند و خدا نیکوکاران را دوست دارد.»

کرم الهی

برای واژه «کرم» معانی متعددی در کتب لغت ذکر شده است. راغب می گوید: «اگر خداوند متعال با این صفت توصیف شود، اسمی است برای احسان و نعمت بخشیدن ظاهر و آشکار او. چنانچه خداوند متعال می فرماید: (فَإِنَّ رَبِّي كَرِيمٌ غَنِيٌّ) (نمل/۴۰) و اگر انسان به آن توصیف شود، اسمی است برای افعال و اخلاق محموده ای که از او صادر می شود، و در تبیین آیه (إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ) می گوید از آنجا که متقین در افعالشان جز وجه خدا را

در جهنم هستند، می فرماید: (إِذْ يَتَحَاوُونَ فِي النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدَّ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ) (بقره/۲۶۴) «و یاد آر آن زمان را که اهل جهنم با یکدیگر به محاجه بر می خیزند پس ضعیفانشان به رئیسان مستکبر می گویند ما از شما تبعیت کردیم آیا شما می توانید بخشی از عذاب و آتشی که نصیب ما شده است را بر عهده بگیرید، رؤسای مستکبرشان می گویند ما همه در عذاب و آتسیم و این حکمی است که خداوند میان بندگان به داوری قرار داده است.»

انسان موحد حتی اگر توسط سران کفر و استکبار مورد انواع تهدیدها و تحریمها و هجمه های نظامی و فرهنگی قرار گیرد، حاضر نمی شود خود را تحت سرپرستی و ولایت آنان قرار داده و کرامت انسانی و سعادت ابدی خودی را فدای منافع دنیوی فانی خویش و آنان گرداند، بلکه او اگر جان خود را هم در مبارزه و عدم تبعیت از کفار و مستکبرین در خطر ببیند، حاضر به تقدیم جان خود در راه حفظ حریت و کرامت انسانی خویش است، همان گونه که سید و سرور آزادگان جهان حسین بن علی علیه السلام فرمود: (أَلَا وَ إِنَّ الدَّعَى ابْنَ الدَّعَى قَدْ تَرَكَنِي بَيْنَ السَّلَةِ وَالذَّلَةِ وَ هِيَهَاتَ لَهُ ذَلِكَ مِنِّي هِيَهَاتَ مِنَّا الذَّلَةُ أَيْ اللَّهُ ذَلِكَ لَنَا وَ رَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ حُجُورٌ طَهَّرَتْ وَ جَدُودٌ طَابَتْ أَنْ يُؤْتَرَ طَاعَةُ اللَّئَامِ عَلَ مَصَارِعِ الْكِرَامِ أَلَا وَ إِنِّي زَاحِفٌ بِهَذِهِ الْأَسْرَةِ عَلَى قَلْبِ الْعُدَدِ وَ كَثْرَةِ الْعُدُوِّ وَ حَذَلَةُ النَّاصِرِ) (۱۰) «اینک دعای بن دعای یعنی این مرد بی پدر که بنی امیه او را به خود ملحق کردند و زاده آن بی پدر) میان دو چیز استوار پای فشرده و بایستاده است؛ یا شمشیر کشیدن یا خواری کشیدن، و هیئات که ما به ذلت تن ندهیم، خداوند و رسول او و مؤمنان برای ما زبونی نپسندند و نه دامنه های پاک (که ما را پرویده اند) و سرهای پر حمیت و جانمایی که هرگز طاعت فرومایگان را بر کشته شدن مردانه ترجیح ندهند و من با این جماعت اندک با شما کارزار کنم هر چند یاوران مرا تنها گذاشتند.»

References

The Holy Quran

Nahjolbalagheh

1. Sharifi, Ahmad Hossein, (2012), Hamishe Bahar (Islamic ethics and lifestyle), Tehran, Maaref Publishing.
2. Farahidi, Abu Abdul Rahman Al-Khalil Ibn Ahmad, (1405), Al-Ain, research by Mehdi Al-Makhzoumi and Ibrahim Al-Samarai, Qom, Dar al-Hijra.
3. Spring; Mohammad Taghi, (1976), Stylistics, Tehran, Parasto Book Publishing.
4. Fazeli, Mohammad, (1383), Consumption and lifestyle, Qom, Sobh Sadegh Publishing.
5. Mohammadi, Ruhollah; Fiqhizadeh, Abdolhadi, (2016), Anthropological Foundations of the Quran and Hadith Educational Method in the Social Dimension, Educational Teachings in the Quran and Hadith, Spring and Summer, Volume 2, Number 1.
6. Pishgar, Zari; Semnon Mahdavi, Morteza; Seyed Hashemi, Seyed Mohammad Esmaeil, (1398), Principles and principles of Islamic anthropology and its evidence in family lifestyle, Ayneh Maaref Scientific Journal, Tehran, Shahid Beheshti University.

آنچه از مباحث گذشته در باب رحمت، عفو و کرم الهی قابل استفاده است، آن است که انسان موحد به همه مهر می ورزد و با اخلاق خوب خود حتی قادر است دشمنان خود را به دوست تبدیل کند، او مشوق و الگوی دیگران در انجام کارهای خیر است، اگر مورد ظلم و ستم واقع شود نه تنها در صدد تلافی و انتقام بر نمی آید بلکه از ظلمی که نسبت به او شده نیز چشم پوشی می کند و حتی از قصاص مجرمین در می گذرد و اگر بر دشمن خویش هم ظفر یابد او را مجازات نمی کند. در سیره انسان موحد نزاع ها و مشاجرات جای خود را به دوستی ها و مودت ها می دهد و کانون زندگی او محکم ترین و محبوب ترین بنا نزد خداست، چنان برای نفس خود ارزش قائل است که جز خدا جلوی هیچ کس احساس بندگی و سرسپردگی نمی کند و از سوی دیگر خود را از سایرین برتر نمی بیند و برای خود در بهره گیری از نعمتهای الهی امتیاز ویژه ای قائل نیست و دچار تبعیض و رانت خواری نمی شود.

نتیجه گیری

19. Klini, Mohammad Ibn Ya'qub, (1407), Al-Kafi, edited by Ali Akbar Ghaffari, Tehran, Islamic Library.
7. Abedini Nejad, Yaghoub Ali, (2013), Lifestyle and Moral Personality of Imam Reza, Journal of Jurisprudence and History of Civilization, Volume 10, Number 38.
8. Fazel Ghaneh, Hamid, (2013), Lifestyle based on Islamic teachings, Qom, Qom Broadcasting Islamic Research Center.
9. Ibn Manzoor, Muhammad ibn Makram, (1414), Language of the Arabs, Beirut, Dar al-Sadr.
10. Tabarsi, Abu Ali Fadl Ibn Hassan, (1414), Complex of Statement in the Interpretation of the Qur'an, Lebanon, Al-Irfan Press.
11. Makarem Shirazi, Nasser, (1374), Tafsir Nomoneh, Tehran, Islamic Library.
12. Tabatabai, Mohammad Hossein, (1374), Al-Mizan, translated by Mohammad Baqer Mousavi Hamedani, Qom, Islamic Publications Office.
13. Safouraei Parizi, Mohammad Mehdi; Akhlaghi, Halimeh, (1396), Theoretical foundations of lifestyle from the perspective of the Holy Quran, two scientific and research quarterly journals of Islamic studies and psychology, Volume 11, Number 20.
14. Kharazi, Sayyid Mohsen, (1417), The Beginning of Encyclopedia in the Explanation of Imamate Beliefs, Qom, Islamic Publishing Foundation
15. Ragheb Isfahani, Hussein Ibn Muhammad, (1412), Al-Mufradat Fi Gharib Al-Quran, Beirut, Dar Al-Alam Al-Dar Al-Shamiya.
16. Javadi Amoli, Abdullah, (2006), Principles of Ethics in the Quran, Qom, Esra Publishing.
17. Ibn Shuba Harrani, Hassan Ibn Ali (1363), Tahf al-Aqool, Qom, Qom Seminary Teachers Association.
18. Majlisi, Mohammad Baqir, (1404), Baharalanwar, Beirut, Darahiyah Al-Tarath Al-Arabi.